

Snjb's
KARMAVIR K. H. ABAD ARTS, SHRIMAN M. G. LODHA COMMERCE &
SHRIMAN P. H. JAIN SCIENCE COLLEGE, CHANDWAD, DIST- NASHIK.

Department of Political Science

Human Rights and Human Values

Certificate Course :- 2018-19

Coordinator

HoD

Principal

भारतीय संविधान आणि मानवी हक्क

हक्क :-

"व्यक्तीच्या सर्वांगीण विकासासाठी पोषक वातावरण म्हणजे हक्क होय."

मानवी हक्क :-

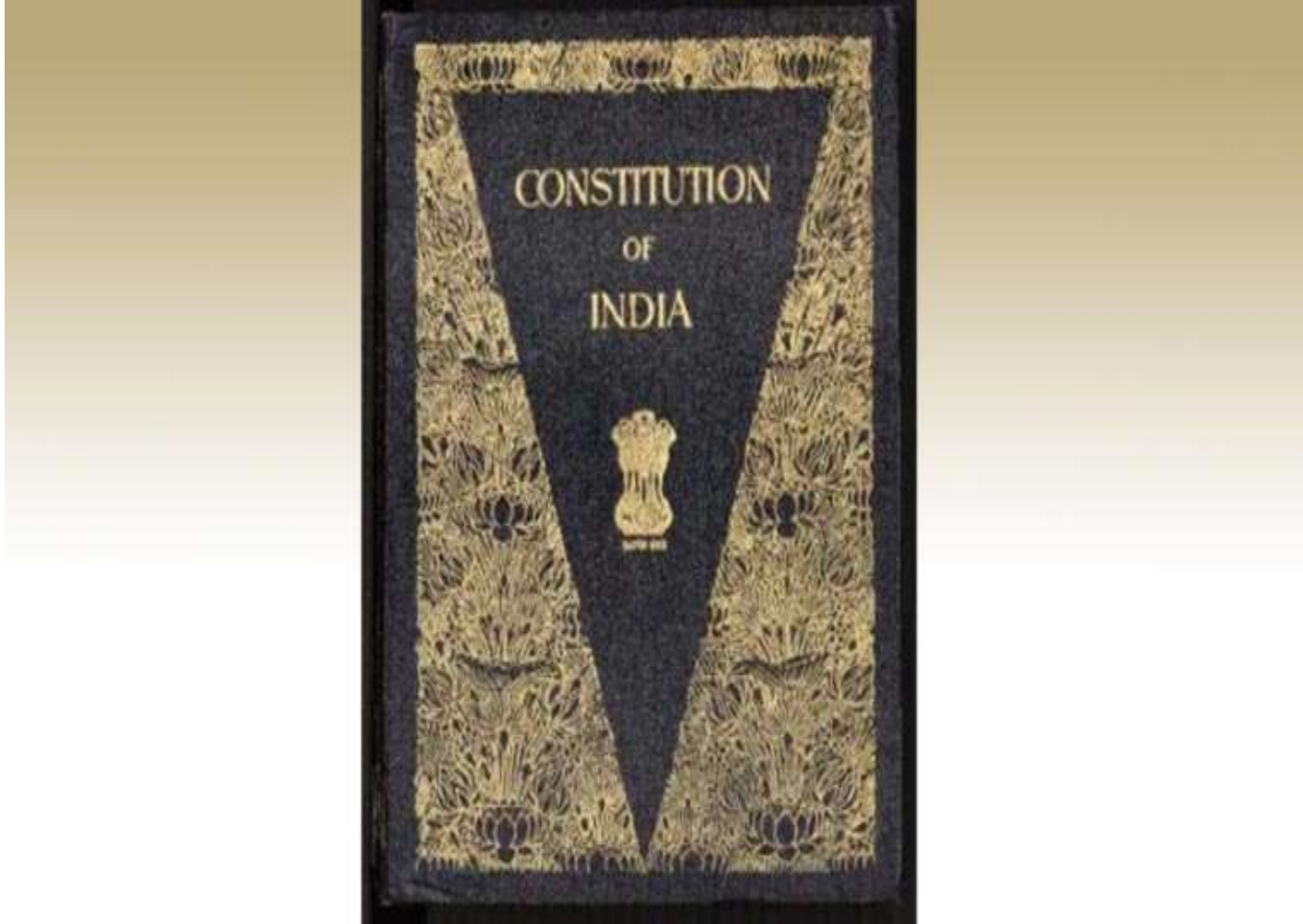
"केवळ मनुष्यप्राणी असल्यामुळे व्यक्ती जन्मतः ज्या हक्कांचा दावेदार ठरते त्यास मानवी हक्क असे म्हणतात"

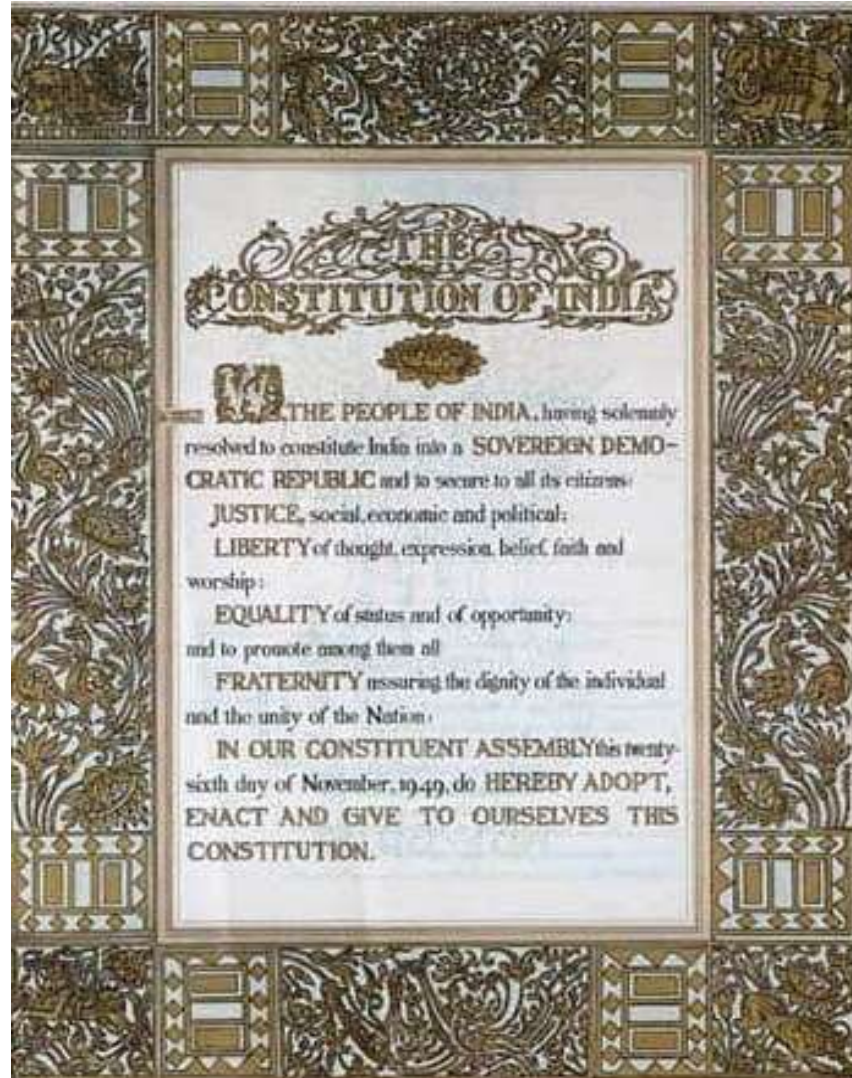
गृहीतके :-

- * "सर्व मानव सामान आहेत"
- * "सर्व मानवांना काही सामान गरजा असतात "

भारतीय संविधान आणि मानवी हक्क

सरनामा / उद्देशपत्रिका

सरनामा / उद्देशपत्रिका

भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यातील पुढील चार बाबी मानवी हक्कांना संवर्धित करतात.

- सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय क्षेत्रातील न्याय.
- विचार, अविष्कार, श्रद्धा, विश्वास आणि उपासना यांचे स्वातंत्र्य.
- दर्जा आणि संधीची समानता.
- व्यक्तीच्या प्रतिष्ठेची हमी देणारी बंधुता.

घटनात्मक तरतुदी :-

भारतीय राज्यघटनेच्या विभाग ३ मधील कलम १२ ते ३५ ही कलमे व्यक्तीच्या मूलभूत हक्कांशी संबंधित आहेत.

मूलभूत हक्क :-

१) समतेचा हक्क

- कलम १४ ते १८

कलम - १४ - कायद्यापुढे समानता

कलम - १५ - भेदभावास प्रतिबंध

कलम - १६ - सार्वजनिक नोकऱ्यांत समान संधी

कलम - १७ - अस्पृश्यता निवारण

कलम - १८ - पदव्यांची समाप्ती

०२) स्वातंत्र्याचा हक्क

- कलम १९ ते २२

कलम - १९ (अ)

१) भाषण / अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य

२) शांततापूर्वक एकत्र जमणे

३) संस्था व संघ स्थापन करणे

४) भारतभर मुक्त संचाराचे स्वातंत्र्य

५) भारतात कोठेही वास्तव्य करण्याचे स्वातंत्र्य

६) कोणताही व्यवसाय, रोजगार, व्यापार वा धंदा करण्याचे स्वातंत्र्य

कलम - २० - व्यक्तीला विशिष्ट परिस्थिती संरक्षणे पुरविली आहेत

कलम - २१ - कायद्याने प्रस्थापित केलेल्या कार्यपद्धती खेरीज कोणत्याही व्यक्तीचे जीवित स्वातंत्र्य हिरावून घेतले जाणार नाही.

कलम - २२ - मनमानी अटकेविरुद्ध संरक्षण

०३) शोषणाविरुद्धचा हक्क

- कलम २३ ते २४

कलम -२३ - मानवी व्यापार व सक्तीच्या मंजूरीस प्रतिबंध

कलम - २४ - बालमजुरीस प्रतिबंध

०४) धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क - कलम २५ ते २८

कलम - २५ - सदसद्विवेक बुद्धीने कोणत्याही धर्माचा उचार, आचार व प्रचार करण्याचा हक्क

कलम - २६ - धार्मिक गट व संस्था स्थापन करण्याचा हक्क

कलम - २७ - धर्मप्रसारासाठी लोकांकडून सक्तीने कर वसुली करता येणार नाही

कलम - २८ - शासकीय शिक्षण संस्थांमध्ये धार्मिक शिक्षणाची सक्ती करता येणार नाही

०५) सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक हक्क - कलम २९ ते ३०

कलम - २९ - आपल्या संस्कृतीचे रक्षण करण्याचा हक्क

कलम - ३० - आपल्या संस्कृतीचे रक्षण करण्यासाठी
शिक्षणसंस्था स्थापन करण्याचा हक्क

०६) घटनात्मक उपायांचा हक्क - कलम ३२

भारतीय संविधानाचा प्राण /आत्मा - डॉ. बी. आर. आंबेडकर

